

znanosti, ki pričakuje od nas rešitev teh vprašanj. Marsikaj so nam že v dav-nini opravili tujci, ki raziskujejo razne naše predmete tudi danes — toda to nam ni v čast. Ako tedaj pogrešamo enotnega vodstva pri delu, kakor ga imajo drugod v svetu v najvišjih znanstvenih ustanovah, tedaj si moramo nujno po-magati strokovni delavci sami s svojim društvom.

Etnološko društvo Jugoslavije bo izdajalo svoj bilten, v katerem bo ob-veščalo članstvo o načrtih in delu. Pripravlja tudi revijo, v kateri bodo objavljena glavna dognanja našega dela. Posebno pomembno pa bo še letos prvo posvetovanje jugoslovanskih etnologov, ki nas bo povežalo v trdno delovno skupnost, obravnavalo nadrobni delovni načrt in kritično pregledalo stanje etnologije v Jugoslaviji.

Résumé

LA SOCIÉTÉ YOUGOSLAVE D'ETHNOLOGIE

Le 16 juin 1957, fut fondée, à Belgrade, la Société Yougoslave d'Ethnologie dont l'activité s'étend sur tout le pays. Le but de la Société est d'encourager la recherche méthodique de la culture populaire, de se préoccuper du progrès de la science ethnologique du pays, de représenter la Yougoslavie aux congrès internationaux et auprès des institutions internationales. La Société vient de publier un Bulletin pour ses membres, elle se propose de commencer la publication d'une revue représentative et prépare des conférences d'ethnologues yougoslaves et balkaniques.

ČETRTI KONGRES FOLKLORISTOV JUGOSLAVIJE V VARAŽDINU

Boris Kuhar

Od 28. avgusta do 1. septembra 1957 je bil v Varaždinu kongres folkloristov Jugoslavije. Pet polnih dni so zborovali številni domači in tuji narodopisci. Zadnji dan so razpravljali tudi o svojih društvenih problemih in izvolili novi odbor Zveze folkloristov Jugoslavije s prof. Zoranom Palčokom na čelu.

Nad 50 referatov in koreferatov z važnimi in zanimivimi temami je bilo na sporedu kongresa in njegovih komisij. Težko je v kratkem sestavku obnoviti številne važne misli, predloge, mnenja in ugotovitve na tem pomembnem po-svetovanju naših folkloristov. Le v skopih besedah se lahko ustavimo pri ne-katerih najvažnejših in hkrati še posebej pregledamo slovenski delež.

Osrednja tema kongresa je bila glasbena folklor Panonskega bazena. Ta izredno zanimiva muzikološka tema je bila povezana z območjem, na katerem je bil kongres. Obravnavanje te teme je bil pravzaprav dober poskus, da se v prijateljski razpravi brez nacionalističnih predsodkov pretresejo vsi problemi izvora karakteristične glasbe, ki jo mnogi imajo za madžarsko, a je prav tako lastna tudi mnogim drugim območjem Panonskega bazena in njegovega obrobja.

O vsem tem je v glavnem referatu na kongresu obširno razpravljajl dr. Vinko Z g a n e c iz Zagreba. Izčrpno je prikazal ta problem predvsem za Medjimurje. Po njegovi ugotovitvi je mnogo skupnih potez v glasbeni folklori Madžarske, Slovaške, Prekmurja, pa morda tudi Ukrajine. Zato je postavil referent zani-mivo hipotezo o skupnem izvoru glasbene folklore podonavskega bazena. Hipo-tezo je razvijal naprej, ko je v njo vključil še ugibanja, kje bi utegnil biti ta izvor. Morda je bilo to Pripjatsko močvirje? Ali domovina Čeremisov ali drugih

ngro-altajskih narodov? Morda so bili to celo Svetopolkovi Slovani? Razumljivo je, da je za vsako tako domnevo postavil dr. Zganec velik vprašaj, z njim pa pred vse folkloriste veliko nalogo, da s skupnimi napori rešijo to zapleteno vprašanje.

Na samem kongresu se je ukvarjalo s tem več strokovnjakov glasbene folklorje. Med drugimi je dr. Radoslav Hrovatin podal obširen muzikološki pregled folklorje v okolišu jugoslovansko-avstrijsko-madžarskega tromejnika. Na tem prehodnem ozemlju se pojavljajo glasbeni elementi, ki so značilni tudi za sosednja območja. Po njegovih ugotovitvah moramo v kulturi tega pasu iskati poleg reliktove davne tradicije predvsem še živo ustvarjalnost.

Prvi dan kongresa so se lahko vsi udeleženci seznanili v besedi in sliki z etnografskimi in še posebej folklorističnimi posebnostmi pokrajine, kjer so zborovali. V naslednjih dneh pa so si v dveh prijetnih izletih v Ptuj in Prelog še na kraju samem neposredno vse to ogledali. Osnovne probleme etnografije Medjimurja je razložila ravnateljica Etnografskega muzeja v Zagrebu Marijana Gušić s svojimi sodelavkami. Obširen etnografski opis sosednjega sorodnega ozemlja, to je severovzhodne Slovenije, je podal ravnatelj Franjo Baš. Njegov zgodovinsko-etnografski oris severovzhodne Slovenije je obsegal duhovno kot materialno kulturo tega območja. Po njegovih besedah izhaja iz značaja in preteklosti pokrajine tudi ljudska kultura, ki je očitna v bivališčih ne malo prometnih legah v domači obrti in navadah, predvsem pa še v avtarkičnih naseljih, ki pa se z vsakim dnem kulturno bolj in bolj nivelirajo.

V sklopu teh predavanj je treba omeniti tudi predavanje dr. Nika Kureta o dosedanjih raziskovanjih kurentov na Ptujskem polju. Referent je postavil kurenta v zboru evropskih mask kot postpaleolitski pojav. Kurent je kot pojav neolitike kmečke kulture izrazil lik spomladanskih ritualov.

Na kongresu smo poslušali še druge zanimive referate o problemih naše ljudske glasbe, o vprašanih ljudske književnosti, plesov, iger in običajev. V tem sklopu je bila izredno dobro zastopana tudi slovenska ljudska pesem. Dr. Valens Vodušek je podal sistematsko analizo o izvoru in razvoju petčetrtskega takta v slovenski ljudski glasbi. Kot osnovo za svoje zaključke je avtor navedel formalne, tekstno-tematske in geografsko karakteristične pesmi tega tipa. Njegov zaključek je, da kažejo vsi formalni kriteriji na arhaični izvor tega ritmičnega tipa, prav tako pa nam to potrjuje tudi današnja razširjenost teh pesmi.

Dr. Zmaga Kumrova se je lotila na kongresu zanimive teme o izročilu, vsebini in pomenu slovenske ljudske pesmi »Pegam in Lambergar«. Nadrobno je podala analizo besedila in napeva ohranjenih inačic. Po obravnavi vsebinskega ozadja pesmi je postavila trditev, da pesem ne opisuje viteškega turnirja, temveč dvoboj med življenjem in smrtjo, h kakršnemu so izzivali klativitezi junake v poznem srednjem veku. V naši pesmi je Pegam prav tip takega klativiteza, izzivača. Lambergar je zgodovinska oseba, zato lahko tudi nastanek pesmi zanesljivo postavimo v pozni srednji vek do 16. stoletja. Osnovni motiv pesmi pa je dosti starejši, saj gre tu za boj junaka z velikanom, kar pomeni v bistvu boj med dobrim in zlim, svetlim in temnim, motiv, ki ga srečujemo vsepovsod v ljudskem izročilu.

Posebnosti koroške ljudske pesmi je lepo orisal dr. Pavle Zablatnik iz Celovca. Navedel je predvsem karakteristične epske in lirične motive te vrste pesmi. Iz njegove razlage sledi, da segajo najstarejše legendarne pesmi še v dobo pokristjanjevanja. V tej dobi so nastale tudi najstarejše kolednice. Križarske vojne so dale ljudski pesmi vrsto novih motivov, v dobi turških vpadov so vzklicale zlasti junaške pesmi o Kralju Matjažu, Kraljeviču Marku in Miklovi Zali. Motivi lirične pesmi so večinoma občečloveškega značaja. Ob teh je zanimivo prisluhniti, kako koroški Slovenci v pesmi na svoj posebni način izražajo svoje misli in svoja čustva. Kot otožen klic hrepenenja po toplem domačem ognjišču doni koroška slovenska ljudska pesem, ki opeva dom in domovino.

Pomembna tema, posebna točka dnevnega reda, je bila definicija pojma »folklor«. Stara pravda med našimi folkloristi in etnologi nasploh o pravem

imenu za njihovo znanost se je kar burno razvnela tudi na tem kongresu. V kratkem, toda jedrnatem referatu je svoje misli o tem problemu razložil dr. Branislav Rusić iz Skopja. Po njegovih besedah bi morali besedo folklor izenačiti s pojmom »ljudska umetnost«. Tako bi lahko n. pr. glasbeno folkloro zamenjali z »ljudsko glasbo« itd. Na vprašanje, ali je folklor posebna znanost, je dr. Rusić odgovoril, da je povsem jasno, da je folklor del širše znanosti — etnologije (ne etnografije).

S pravne strani pa je dobro osvetlil pojem folklor, folkloristika, etnografija in etnologija dr. Sergij Vilfan. Tudi on je naglasil, da samo ime ni važno za določeno znanost, temveč je tu važna vsebina.

V razpravi smo lahko slišali najrazličnejša mnenja in številne predloge, žal pa je na kongresu le pri tem tudi ostalo. Preveč je bilo še drugih tem in problemov, ki so nas vse skupaj opozorili, da čas ne čaka, temveč gre posebno še pri nas z izredno hitrimi koraki naprej, gradi nove odnose, novega človeka, ustvarja nove potrebe. Toda prav za to boljše razumevanje novega je potrebno, da temeljito poznamo vse pozitivne elemente kulture, ki jo je ustvaril sam narod, in jo proučuje naša veda, pa naj se ta imenuje folklor, etnografija ali etnologija.

Résumé

LE IVe CONGRÈS DES FOLKLORISTES DE YOUGOSLAVIE, A VARAZDIN

Du 28 août jusqu'au 1er septembre 1957, le congrès annuel des folkloristes de Yougoslavie a eu lieu à Varaždin, en Croatie. Pendant cinq jours, de nombreux ethnographes yougoslaves et étrangers se réunissaient à des séances de travail. Plus de 50 communications intéressantes occupaient le programme du congrès et de ses commissions. Le thème central du congrès était le folklore musical du Bassin Pannonien. Des conférences à part exposaient les curiosités ethnographiques du Medjmurje. La définition de la notion de «folklore» figurait au programme en thème particulier. Avec cela, le congrès discutait encore d'autres problèmes de la musique populaire yougoslave, des questions de la littérature orale, des danses, des jeux et des coutumes populaires.

SLOVENSKI ODBOR ZA ETNOGRAFSKI FILM

Niko Kuret

Spomladi 1957 je bil na pobudo CIFE-UNESCO ustanovljen oficialni jugoslovanski Komité za etnografski film, ki mu predseduje univ. prof. dr. Milovan Gavazzi (Zagreb) ter v njem zastopata Slovenijo ravnatelj Boris Orel in podpisani. Zaradi pomanjkanja vsakršnih denarnih sredstev živi ta komité samo na papirju; ker članom nima kdo plačati potnih stroškov, se doslej ni mogel niti enkrat sestati.

Zanimanje za etnografski film pa je pri nas vendarle živo. Tako se je Zveza društev folkloristov Jugoslavije na predlog Slovenskega etnografskega društva odločila, da uvrsti v spored svojega kongresa v Varaždinu (konec avgusta 1957) tudi »večer etnografskega filma«. Na njem sem podpisani govoril o pomenu in metodiki etnografskega filma,* nato pa sem predvajal film Inštituta za slovensko narodopisje SAZU »Lavfarji v Cerknem« (scenarij: Peter Brelih, kamera: Boris

* Izvajanja izidejo v zborniku predavanj varaždinskega kongresa (v tisku).